Expeditie SNOES

Kunst en creativiteit in de zorg

Mensen in contact brengen met ouderen met dementie door middel van kunst en cultuur. Dat is het doel van SNOES, een initiatief van Vera Broos van Zona's Kiosk. Diverse kunstenaars leveren op uiteenlopende wijze een bijdrage. Muziek, dans, eten en mijmeren staan allemaal op het programma van Expeditie SNOES. 'Het succes van dit project is voor een belangrijk deel te danken aan de enthousiaste betrokkenheid van activiteitenbegeleiders.'

De entree van Het Flevohuis in Amsterdam is omgetoverd tot een bonte ontvangstruimte. Een expeditieleider met tropenhelm ontvangt bezoekers en wijst hen bij binnenkomst op een groot bewegwijzeringsbord waarop de vertrektijden staan van verschillende 'wonderlijke wandelingen' en minisafari's, waarvoor zij zich kunnen inschrijven. Het publiek krijgt bij inschrijving een kleurig pluisje opgespeld en vertrekt op gezette tijden in groepjes van tien personen om onder leiding van een gids op expeditie te gaan. Er is een terras met hapjes en drankjes en leestafels. Een deel van de ruimte wordt in beslag genomen door lijnen met wasgoed, 'de verhalenwaslijn', waarop verhalen zijn te lezen en geluidsopnames zijn te beluisteren.

In de grote binnentuin ontvangt Karien van Het Mijmerbureau van SNOES de bezoekers aan haar terrastafel. Er staan grote houten letters in het gras die de tekst vormen: 'Wat komt u doen?' De letters zijn gemaakt met bewoners van De Riekerhof in Amsterdam-West. Karien is communicatiekunstenaar en vertelt over haar ontmoetingen met bewoners van De Riekerhof. 'We hebben liedteksten gemaakt en teksten voor de buurt die we op de ramen hebben geschreven. Ook hebben we kaarten geschreven die door het Mijmerbureau met buurtbewoners en de wethouder in Amsterdam-West werden beantwoord. Verder hebben we een zeefdrukbureau bezocht waar bierviltjes en een spandoek werden gedrukt met teksten van bewoners zoals "Wij zijn wel oud maar niet/wel wijs."'

Bij de WasV(r)ouwen Alie en Elly kan het publiek verdwalen in de verhalenwaslijn met verhalen en tekeningen.

Zangeres Jacqueline van Muzikado vormt bekende liedjes om tot persoonlijke teksten en melodieën.

Spelen met eten

In een blokhut in de binnentuin proeven de bezoekers geblinddoekt smaakbommetjes. Ondertussen stelt kunstenaar Sandra vragen over afhankelijkheid. Zij werkt met eetconcepten en gaf voor SNOES invulling aan het onderdeel 'Spelen Met Eten'. Bezoekers kunnen genieten van eetbare sieraden, duimdrop, limonadepistooltjes, schoenlapperstaartjes en andere vormen van eten om mensen met dementie te betrekken.
'Café Tijdloos' blijkt een feestelijke dansruimte voor bewoners en hun familie. Danseres Ina demonstreert onder begeleiding van livemuziek van 'Fluisterjazz' hoe zij door middel van aanraking en beweging mensen met dementie verleidt om mee te doen. Zij laat zien hoe je met simpele middelen een stukje verpleeghuis kunt omtoveren tot een feestelijke of rustgevende ruimte.
Bij 'de WasV(r)ouwen' Alie en Elly kan het publiek verdwalen in de verhalenwaslijn vol verhalen en tekeningen, geluiden en liedjes. Ook kunnen aanwezigen de troetelnaampjes uit hun jeugd op zakdoeken laten drukken. De WasV(r)ouwen zijn de maanden voor de expeditie wekelijks de huiskamers langsgegaan om met bewoners was te vouwen, deze op te hangen, te sorteren en eraan te ruiken.
Zangeres Jacqueline van Muzikado vormt ter plekke met bewoners van de gesloten afdeling en de bezoekers bekende liedjes om tot persoonlijke teksten en melodieën. Voorafgaand aan de expeditie heeft zij met mensen met dementie persoonlijke liedjes gemaakt die in een professionele geluidstudio zijn opgenomen en bewerkt.
'De VerWonderjurk' is een kledingstuk vol verrassingen waarmee theatermaakster Esmeralda een zintuiglijke theatervoorstelling demonstreert. Deze voorstelling is speciaal gemaakt voor mensen met vergevorderde dementie.
Met de workshop 'Weesbeesten' betrekt beeldend kunstenaar Laurien het expeditiepubliek bij het schrijven van verhalen bij knuffels die de bewoners kunnen adopteren. De weesbeesten zijn voorzien van kleding en bedjes. Er is een fototentoostelling te zien van het SNOES-project dat kinderen van de Valentijnschool en vrijwilligers onderwijst in het werken met mensen met dementie.

Kunst in de zorg

Brein achter Expeditie SNOES is Vera Broos. Zij is artistiek leider van Stichting Kunst in de Zorg en oprichtster van Zona's Kiosk, een bedrijf dat sinds 2009 projecten organiseert in zorginstellingen. Zij werkte jaren met film en projecties en zocht als installatiemaker publieksgroepen op in hun eigen omgeving. Door persoonlijke ervaringen in ziekenhuizen en zorgcentra besloot zij kunstprojecten in de zorg te gaan organiseren. Zo ontstond het idee om een kunstenplatform te koppelen aan een reizende 'winkel' vol interactieve kunst. Het aanbod is heel breed, van fotografie tot theater, van muziek en beweging tot eten en beeldende kunst. Kunstenaars worden individueel uitgezonden of in groepen van meerdere personen.
Met Expeditie SNOES wil Vera Broos mensen van binnen en buiten zorginstellingen met elkaar in contact brengen door het inzetten van kunst en cultuur. 'Expeditie SNOES is de afsluiter van

Zorgtopper van het jaar!

Lies Grendel, activiteitenbegeleidster in Het Flevohuis, werd met SNOES door ActiZ uitgeroepen tot zorgtopper van het jaar 2014. Zij was intensief betrokken bij de ontwikkeling van activiteiten van kunstenaars in Het Flevohuis en bij de organisatie van Expeditie SNOES.

'De bewoners deden mee met de verschillende SNOES-activiteiten', zegt zij. 'Deze activiteiten maakten verhalen los. Er verscheen een grote glimlach op het gezicht of ze kregen pretoogjes. Ook vonden veel van hen het leuk dat er speciaal voor hen een liedje werd gemaakt en gezongen. De meeste bewoners die deel hebben genomen aan de expeditie vonden het een fijne ervaring. Het mooie van mensen met dementie is dat ze reageren vanuit de basis. Als ze iets leuk vinden doen ze mee en krijg je mooie reacties. Vinden ze het niets, dan zeggen ze dat gewoon of lopen ze weg. Ik kan niet anders zeggen dan dat het erg positief ontvangen is en mooie momenten heeft opgeleverd, niet alleen voor bewoners maar ook voor hun familieleden.'

Bewoners selecteren

Lies Grendel vertelt hoe zij de ontmoeting tussen kunstenaars en bewoners heeft voorbereid.

'Om te beginnen heb ik een aantal bewoners geselecteerd die mee konden doen met de kunstenaars. Niet alle bewoners zijn bijvoorbeeld geschikt om bij een verhaal een beeldend werkje te maken. Vervolgens heb ik de kunstenaars achtergrondinformatie gegeven over het omgaan met mensen met dementie. Ik heb bijvoorbeeld verteld hoe zij rekening kunnen houden met eventuele beperkingen. Daarna heb ik hen op de woningen begeleid. Ook heb ik het personeel op de woningen geïnstrueerd over het wel of juist niet deelnemen aan een activiteit.'

De Expeditie heeft volgens Lies erg mooie momenten en situaties opgeleverd. 'Het belangrijkste is dat we familie en personeelsleden konden laten zien wat er mogelijk is met dementerende ouderen. Vaak wordt gedacht dat deze mensen niet zo veel meer kunnen en dat communiceren moeilijk is. Met de Expeditie laat je zien dat er nog veel mogelijkheden zijn. Een mooi moment was bijvoorbeeld dat een manager geraakt en ontroerd werd door reacties van bewoners. Verzorgenden reageerden met: "Ik wist niet dat deze bewoner dat kan!" Het leverde een mooie open sfeer in het huis en een stukje ontspanning.'

De VerWonderjurk is een kledingstuk vol verrassingen waarmee theatermaakster Esmeralda een zintuiglijke voorstelling demonstreert.